

Innst. 144 L

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 155 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven mv.

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet legger med dette frem proposisjon om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven) og lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).

Skyldnere som søker om gjeldsforhandlinger må etter gjeldende rett først ha forsøkt å komme frem til en utenrettslig gjeldsordning på egen hånd (egenforsøket). Dette leder i en del tilfeller til forsinkelser og dobbeltarbeid for de som er involvert i saken. Vilkåret foreslås derfor oppmyket ved at egenforsøk bare skal kreves i saker som egner seg for dette og hvor det ikke fremstår som usannsynlig at en utenrettslig ordning vil kunne komme i stand.

Dersom skyldneren ønsker å foreta et låneopptak i gjeldsforhandlingsperioden, må det etter gjeldende rett innhentes samtykke fra samtlige kreditorer, noe som kan være både vanskelig og upraktisk. Låneopptak i forbindelse med etablering av en gjeldsordning kan i noen tilfeller være hensiktsmessig i forbindelse med refinansiering av gjeld, overgang til rimeligere bolig mv. For å forenkle saksbehandlingen foreslås kravet om kreditorsamtykke erstattet med et krav om samtykke fra namsmannen.

Utenlandsboende med tilknytning til Norge kan ikke søke om gjeldsforhandling slik loven nå lyder.

Departementet foreslår i proposisjonen at søknad om gjeldsforhandling fra utlandet i noen tilfeller kan behandles av norsk namsmyndighet. Gjeldsforhandling skal kunne åpnes dersom visse særvilkår er oppfylt og gjeldsordning er ubetenkelig i forhold til sakens opplysning. Forslaget er særlig ment å hjelpe nordmenn som arbeider i utlandet eller som av andre grunner har vanskeligheter med å flytte tilbake til Norge for å gjennomføre gjeldsforhandlinger. Også utlendinger som etter lengre opphold i Norge har pådratt seg gjeld til norske kreditorer, kan etter forslaget søke om gjeldsordning uten å flytte tilbake.

Det foreslås flere endringer når det gjelder behandlingen av skatte- og avgiftskrav, blant annet at fortrinnsretten for utleggstrekk i forhandlingsperioden skal bortfalle. Regelen som medfører at restanser på eiendomsskatt skal behandles som boliggjeld og rentebetjenes under gjeldsordningen, foreslås erstattet av en regel om at slike krav skal gis full dekning. Det foreslås videre visse justeringer for å klargjøre hvordan krav på restskatt og tilgodebeløp oppstår etter åpning av gjeldsforhandling skal behandles.

Personer som har gjeld etter å ha begått en straffbar handling kan i visse tilfeller måtte vente i tre år før gjeldsforhandling kan åpnes. Dette kan føre til at det for enkelte vil ta uforholdsmessig lang tid å komme ut av problemene. Regelen foreslås derfor oppmyket ved at det i større grad enn i dag skal kunne gjøres unntak for personer som er i en klar rehabiliteringssituasjon. Videre foreslås presisert at bot ilagt ved dom bare skal kunne ettergis ved benådning. Bot ilagt ved forelegg skal kunne nedsettes av påtalemyndigheten som tidligere.

Det foreslås å sentralisere saksbehandlingen av gjeldsordningssaker til enkelte særlig utpekte «gjeldsordningsnamsmenn». Lovforslaget går ut på at det skal kunne bestemmes i forskrift hvilke namsmenn som innenfor hvert politidistrikt skal ha gjelds-

ordnings saker. Myndigheten er foreslått lagt til «Kongen», men det vil i praksis være Politidirektoratet som etter delegasjon fra Justis- og beredskapsdepartementet vil utforme og iverksette ordningen. Det er i dag 27 politidistrikter, et antall som nå er foreslått redusert til 18. Det vil således høyst sannsynlig bli tale om flere «gjeldsordningsnamsmenn» i hvert politidistrikt. Det er skyldnerens bostedskommune som er avgjørende for hvilken gjeldsordningsnamsmann vedkommende skal fremsette søknaden for, også der gjeldsordningssakene er samlet hos én namsmann for flere namsmannsdistrikter. Det er den namsmannen som søknaden skal fremsettes for, som skal stå for den videre saksbehandlingen etter gjeldsordningsloven. I den forbindelse vil denne namsmannen kunne opptre i andre namsmannsdistrikter innenfor «gjeldsordningsdistriktet». Begrensningene i tvangsfullbyrdsloven § 2-3 i adgangen til å opptre i andre namsmannsdistrikter vil forutsetningsvis ikke gjelde. I hvilken grad namsmannen skal rekvirere bistand fra andre namsmenn i «gjeldsordningsdistriktet», må avgjøres av praksis, eventuelt av overordnet nivå innen politi- og lensmannsetaten.

Det foreslås å etablere standardiserte livsoppholdssatser til bruk ved gjeldsordning og utlegg. Satzene skal være et utgangspunkt for skjønnet som skal utøves i hver enkelt sak. Departementet forslår derfor å etablere forskriftshjemler i dekningsloven og gjeldsordningsloven for å fastsette satser for beregning av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og hans familie.

1.2 Kravet om egenforsøk før åpning av gjeldsforhandlinger

1.2.1 Gjeldende rett

Gjeldsordningsloven stiller krav om at den som skal søke om gjeldsforhandlinger først må ha forsøkt å løse problemene på egen hånd, det såkalte «egenforsøket».

1.2.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet pekte i høringsnotatet på at egenforsøket kan forsinke prosessen med å komme frem til en gjeldsordning og at det kan medføre unødig ressursbruk ved at det leder til dobbeltarbeid både for det offentlige og kreditorene. Det ble imidlertid også understreket at et høyt antall potensielle gjeldsordningssaker i praksis blir løst av kommunale gjeldsrådgivere, og at dette innebærer at kommunene avlaster namsmannen og domstolsapparatet i betydelig grad. Departementet fant på denne bakgrunn ikke å ville foreslå å fjerne egenforsøket, men gikk inn for en mellomløsning hvoretter gjeldsforhandlinger skal kunne åpnes uten egenforsøk dersom det med grunn

må antas at utenrettslig gjeldsforhandling ikke kan oppnås.

1.2.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er noe delt i synet på om kravet til egenforsøk bør fjernes eller ev. modifiseres, men de fleste er enige eller i det vesentlige enige i departementets forslag.

1.2.4 Departementets vurdering

Departementet kan ikke se at det har kommet avgjørende innvendinger mot det som ble foreslått i høringsnotatet, og vil derfor videreføre forslaget, dog med enkelte modifiseringer. Slik departementet ser det, er egenforsøket prinsipielt sett et verdifullt supplement til en gjeldsordning etter loven. Det er imidlertid viktig at gjeldsordningsprosessen ikke forsinkes av egenforsøk som har liten mulighet til å lykkes, eller som er uforholdsmessig arbeidskrevende i forhold til en prosess etter loven. Dersom denne type saker i større grad enn i dag kan behandles av namsmannen, vil også økonomirådgivningstjenesten i kommunene få frigjort ressurser til å behandle de sakene de har best forutsetninger for å lykkes med, samt å drive forebyggende arbeid.

Flere av høringsinstansene har imidlertid fremholdt at det ikke bør være tilstrekkelig for å anse egenforsøket som oppfylt at kommunen har oversendt saken til namsmannen, idet det da lett kan bli oversett at ansvaret for å gjennomføre egenforsøket i utgangspunktet skal ligge hos skyldneren selv. Departementet er enig i dette, og har derfor foretatt en justering i lovutkastet på dette punkt for å komme innvendingen i møte. Departementet vil imidlertid også understreke viktigheten av at skyldneren ikke blir «kasteball» mellom kommunens økonomirådgiver og namsmannen. Departementets endrede forslag går derfor ut på at det vil være tilstrekkelig til å anse egenforsøket som oppfylt at kommunen tilkjenner at den ikke kan behandle saken, og at skyldneren selv må antas å ha gjort det denne evner.

Departementet har vurdert om regelen bør utformes slik at egenforsøk skal kreves dersom en finner positive holdepunkter for at dette vil lykkes, eller om regelen bør være at egenforsøk bare kan unnlates dersom det er grunn til å tro at dette ikke vil lykkes. Ved det førstnevnte alternativet vil altså hovedregelen være at egenforsøk ikke kan kreves, og at en derfor må begrunne positivt hvorfor en likevel vil kreve egenforsøk, mens ved det andre alternativet vil hovedregelen være at egenforsøk skal kreves, og at en må begrunne hvorfor dette ev. ikke skal kreves.

Departementet har kommet til at sistnevnte alternativ best uttrykker formålet med regelen, se forslag til nytt § 1-3 nytt tredje ledd.

1.3 Låneopptak i gjeldsforhandlingsperioden

1.3.1 Innledning

Den som er under gjeldsforhandlinger etter gjeldsordningsloven kan ikke stifte ny gjeld uten kreditorenes samtykke, idet dette antas å kunne komplisere forhandlingene og redusere mulighetene for å komme frem til en gjeldsordning. Det kan imidlertid i denne perioden både være behov for refinansiering av eldre gjeld, opptak av boliglån, finansiering av reparasjon av bolig, nødvendige transportmidler mv. Departementet foreslo i høringsnotatet at regelen bør endres slik at det er tilstrekkelig med samtykke fra namsmannen for å foreta låneopptak i gjeldsforhandlingsperioden. Begrunnelsen var hovedsakelig at det kan være upraktisk å måtte innhente et positivt samtykke fra samtlige kreditorer i slike tilfeller.

Det presiseres også at forbudet bare gjelder i forhandlingsperioden, ikke i gjeldsordningsperioden.

De fleste høringsinstansene stilte seg positive til endringen som ble foreslått.

1.3.2 Departementets vurdering

Departementet har kommet til at forslaget bør videreføres, dog med noen justeringer i forhold til forslaget i høringsnotatet. Departementet tar utgangspunkt i at skyldnere som er under gjeldsforhandling i alminnelighet ikke har noe legitimt behov for å stifte ny gjeld i gjeldsforhandlingsperioden. Det antas videre at stiftelse av ny gjeld etter omstendighetene likevel kan framstå som både nødvendig og fornuftig, også om det skjer under gjeldsforhandlinger. Det tenkes her særlig på lån til bolig eller strengt nødvendig inventar. Også lån til transportmidler til bruk i arbeid kan være aktuelt. Etter gjeldende rett må skyldneren da innhente samtykke fra samtlige kreditorer. Dette betyr i praksis at hver enkelt kreditor må kontaktes og avgi et positivt samtykke til forespørrelsen. I saker med mange kreditorer vil dette kunne medføre svært mye arbeid.

Enkelte høringsinstanser har fremholdt at det ikke er behov for en bestemmelse som foreslått, idet et ev. låneopptak kan inkorporeres i forslaget til gjeldsordning. Departementet antar imidlertid at det lett kan oppstå behov for å avklare spørsmålet om låneopptaket før, eller uavhengig av forslaget til gjeldsordning.

Finansnæringens Hovedorganisasjon/Sparebankforeningen går imot forslaget dersom det er tale om å øke gjeldsvolumet totalt sett og mener at samtykkekompetansen da bør ligge hos de som må bære byrden ved låneopptaket. Departementet er i prinsippet enig i denne betraktningen, men vil her peke på at det kun er tale om låneopptak til å dekke strengt nødvendige utgifter til bolig, inventar, reparasjoner, transportmidler, nødvendig i arbeid osv. Dette er utgifter

som likevel måtte ha vært dekket av skyldnerens midler på en eller annen måte og som derfor i praksis ikke vil belaste evnen til dividendebetaling. Opptak av boliglån kan tvert imot redusere skyldnerens bavgifter betraktelig i forhold til å leie bolig.

Flere høringsinstanser har imidlertid påpekt at det kan være behov for nærmere retningslinjer for når lån kan innvilges under gjeldsforhandlingene. Departementet er enig i dette og mener at de sentrale grunene for slike låneopptak bør nevnes i lovteksten. Akseptable låneformål vil først og fremst være refinansiering av eldre gjeld samt kjøp av bolig. Det bør også være adgang til å oppta mindre lån til innkjøp eller reparasjon av nødvendighetsgjenstander. Videre bør det presiseres at det skal gjøres en forsvarlighetsvurdering av låneopptaket. Denne vurderingen bør gjøres både i forhold til gjeldsordningen som skal etableres og skyldnerens økonomiske bæreevne. Departementet finner ikke grunn til å foreslå en absolutt beløpsgrense for slike låneopptak slik enkelte høringsinstanser har gått inn for, idet grensen for hva som vil være forsvarlig i en slik situasjon vil kunne variere sterkt både med hensyn til låneformålet og skyldnerens personlige økonomi.

Det foreslås etter dette at § 3-5 bokstav (d) endres slik at det er tilstrekkelig med namsmannens samtykke ved låneopptak i gjeldsforhandlingsperioden. Dette vil foruten å gi en effektiviseringsgevinst også medføre at det blir en offentlig kontroll med vurderingen. Dette vil gi skyldneren bedre rettsikkerhet ved at en nektelse vil kunne påklages etter de alminnelige reglene i tvangsfullbyrdsloven. Skyldneren vil også bli skånet for mulige grunnløse eller sjikanøse nektelser fra kreditorene.

1.4 Gjeldsordning for skyldnere bosatt utenfor Norge

1.4.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett kan ikke utenlandsboende komme inn under gjeldsordningsloven. Dette skyldes at loven stiller krav om at søknad om gjeldsforhandling skal leveres til namsmannen der skyldneren bor, jf. § 2-1 første ledd. Av dette antas å følge at en skyldner bosatt utenfor Norge ikke kan få åpnet gjeldsforhandling.

1.4.2 Departementets vurdering

1.4.2.1 INNLEDNING

Det er etter departementets syn et klart behov for at det skal kunne søkes om gjeldsforhandling fra utlandet. Et betydelig antall utenlandsboende nordmenn og andre med tilknytning til Norge har alvorlige og uløste gjeldsproblemer. En rekke av disse må antas å fylle kravene for å komme inn under gjeldsordningsloven dersom de var bosatt i Norge.

Departementet har kommet til at det bør åpnes for at det i noen tilfeller kan gjennomføres gjeldsforhandlinger og etableres gjeldsordning for personer som er bosatt utenfor Norge. Departementet har tatt hensyn til at det finnes saker av denne art hvor de økonomiske forholdene er svært enkle og gjennomsiktede. Det er også lagt vekt på at manglende adgang til å søke fra utlandet kan omgås ved at skyldneren flytter tilbake til Norge en kort periode, for å flytte ut igjen. Dette vil være fullt lovlig etter gjeldende regelverk. Også i slike tilfeller vil en ha problemer knyttet til kontrollmuligheter mv. Det forutsettes dessuten at utenlandssøknader kun skal aksepteres i de tilfellene hvor forholdene lar seg opplyse tilstrekkelig, og at gjeldsordning ellers fremstår som ubetenkelig. Ved siden av at gjeldsordningslovens ordinære vilkår må være oppfylt, foreslås det enkelte særvilkår som må være oppfylt i tillegg til vilkårene som gjelder i dag. Ved siden av det generelle vilkåret om at det må være ubetenkelig med hensyn til sakens opplysning, foreslås det at skyldneren ikke skal ha eller bare i ubetydelig grad ha gjeld til utenlandske kreditorer, samt at økonomiske og andre forhold omkring en ev. bolig som skal beholdes, må være særlig godt opplyst. Videre vil det på enkelte punkter også måtte følges en noe avvikende prosess i forhold til den ordinære saksgangen. Det vil således måtte etableres særskilte rutiner for saksbehandlingen i disse sakene hos den namsmannen som skal behandle dem.

I det følgende drøftes ulike problemstillinger forslaget reiser i lys av høringsinstansenes bemerkninger.

1.4.2.2 MANGLENDE MULIGHETER TIL Å GJENNOMFØRE EGENFORSØK

En innvending som har kommet fra flere høringsinstanser, er at det vil bli vanskelig for utenlandsboende å gjennomføre det såkalte egenforsøket. Regelen går ut på at den som skal søke om gjeldsforhandlinger, først må ha forsøkt å komme frem til en ordning med kreditorerne på egen hånd, jf. gjeldsordningsloven § 1-3 annet ledd.

Etter departementets syn vil ikke regelen om egenforsøk, verken slik den lyder i dag eller slik den eventuelt blir lydende etter de foreslåtte endringer, være noe avgjørende hinder for å åpne for søknader om gjeldsforhandling fra utlandet. Det presiseres imidlertid at kravet om egenforsøk «etter evne» skal gjelde på lik linje for de som søker gjeldsforhandlinger fra utlandet.

1.4.2.3 SKYLDNERENS MANGLENDE TILSTEDEVÆRELSE I NORGE

I gjeldsordningssaker vil det i praksis ofte være personlig kontakt mellom skyldneren og namsmannen eller dennes representant.

Departementet antar at de fleste av disse gjøremålene relativt enkelt kan gjennomføres uten skyldnerens fysiske tilstedeværelse, for eksempel ved bruk av e-post, telefon og vanlig post. I noen tilfeller vil det også være mulig for utenlandsboende skyldnere å møte personlig dersom det skulle være nødvendig.

1.4.2.4 SØKERENS EIENDELER OG INNTEKTER

Hvorvidt saken lar seg opplyse i tilstrekkelig grad vil blant annet avhenge av hvorvidt det finnes troverdige registre for eiendom, motorvogn og annet løsøre i det landet det søkes fra. Skyldneren må i større grad kunne pålegges å fremskaffe utskrift fra registre og annen dokumentasjon når det søkes fra utlandet. Departementet antar at det normalt sett vil være større muligheter for å få saken tilstrekkelig opplyst i de landene som har lignende systemer som Norge, for eksempel de nordiske landene.

Skyldnerens botid i utlandet vil også kunne ha betydning. Det samme gjelder bolig- og familieforholdene.

Det vil kunne ha betydning for sakens opplysning om søkeren har skattemessig tilknytning til Norge.

Dersom skyldneren er folkeregistrert i Norge, kan dette gjøre det enklere å finne opplysninger om søkeren i norske registre. Personer som flytter fra Norge vil i varierende grad være utmeldt av Folkeregisteret, og det kan være noe tilfeldig hvem som er det.

Søkerens inntektssituasjon og hvor inntektene kommer fra, vil også være et viktig moment ved vurderingen av om saken er tilstrekkelig opplyst. Det må her gjøres en konkret vurdering av om saken er tilstrekkelig opplyst til at det er ubetenkelig å åpne for gjeldsforhandlinger.

Det er på det rene at sikring, og i mange tilfeller også verdsetting, av bolig og andre eiendeler blir vanskeligere når gjenstandene ikke befinner seg i Norge. Når det gjelder bolig eller et annet større formuesgode kan det også oppstå problemer med å oppfylle kravet i lovens § 2-3 tredje ledd om at namsmannen «skal» innhente opplysninger om heftelser i skyldnerens eiendeler. Med hensyn til nødvendigheten av å få saken opplyst kan det derfor være utilrådelig å fastsette gjeldsordning for en skyldner som bor i utlandet, og som er eier av bolig eller andre verdifulle formuesgoder. Departementet vil gå inn for at det på dette punkt skal gjelde strengere regler for utenlandssøkere enn for ordinære søkere. Det foreslås derfor at skyldnere som søker fra utlandet som hovedregel derfor ikke kan eie bolig eller andre verdifulle formuesgoder. Det vises her til utkastet til § 1-4 fjerde ledd bokstav c).

1.4.2.5 NAMSMANNENS MYNDIGHETSUTØVELSE

Når det gjelder namsmannens pålegg, beslutninger og annen myndighetsutøvelse, er det klart at disse ikke kan tvangsgjennomføres overfor en person som ikke er bosatt i Norge. I saker etter gjeldsordningsloven vil det imidlertid normalt ikke være behov for tvangstiltak overfor skyldneren. Eksempelvis vil pålegg om salg av eiendeler, jf. lovens §§ 2-5 og 4-6, bare være å forstå som betingelser for å oppnå gjeldsforhandling eller gjeldsordning. Dersom skyldneren ikke frivillig etterkommer slike pålegg, vil resultatet bli at namsmannen kan avslå søknaden, alternativt heve saken. Riktignok kan det også bli tale om å nedlegge utleggstrekk i lønn mv., jf. lovens § 3-3. Dette kan imidlertid gjøres uten hensyn til hvor skyldneren befinner seg, så lenge inntekten kommer fra Norge, for eksempel i form av offentlig trygd e.l. Dersom skyldneren har inntektene sine fra utlandet, må det etableres frivillig trekk/avsetning etter reglene i gjeldende lov § 3-5 (a). Dersom dette ikke lar seg ordne på betryggende måte, bør søknaden avslås eller saken eventuelt heves.

Namsmannen kan etter loven innhente opplysninger fra tredjepersoner, som da under visse betingelser har plikt til å avgi slike opplysninger, også slike som er taushetsbelagt, jf. gjeldsordningsloven § 2-3 tredje ledd med henvisning til tvangsfullbyrdesloven § 7-12. Dersom den aktuelle informanten befinner seg i utlandet, vil et slikt pålegg ikke kunne tvangsgjennomføres. Slik departementet ser det, vil heller ikke dette være noen avgjørende innvending mot å åpne for søknader fra utlandet. Dersom det skulle oppstå en situasjon hvor sentrale opplysninger ikke er gitt og heller ikke kan fremskaffes av slike årsaker, bør søknaden avslås ev. saken heves.

1.4.2.6 UTMÅLING AV LIVSOPPHOLDSSATSER

Etter loven skal skyldneren beholde «det som med rimelighet trengs» til sitt og sin husstands livsopphold. Det foreslås i proposisjonen her at det etableres forskriftshjemler for å fastsette standardiserte satser for livsopphold både ved utleggstrekk og gjeldsordning. Satsene skal være et utgangspunkt for skjønnet som skal utøves i hver enkelt sak. Nye satser vil basere seg på hva som «med rimelighet trengs til livsopphold» under norske forhold. Satsene vil ikke være egnet til å bestemme hvor mye som kan settes av til livsopphold i land med et annet kostnadsnivå. I dag foreligger veiledende satser for beregning av livsoppholdsutgiftene ved gjeldsordning. Disse benyttes i de fleste gjeldsordningssaker i dag, og er også tilpasset et norsk kostnadsnivå.

Departementet er oppmerksomt på at det vil være mer komplisert å vurdere hva som er et rimelig livs-

opphold, og hva som er rimelige boutgifter når skyldneren bor i utlandet. Departementet vil likevel peke på at det finnes flere hjelpemidler som kan benyttes for å finne frem til et riktig utgangspunkt for skjønnsutøvelsen, blant annet indekser over kostnadsnivået i ulike land.

Departementet har derfor kommet frem til at det ikke er nødvendig med særskilte retningslinjer i loven knyttet til utmåling av livsoppholdsutgifter i utlandet.

1.4.2.7 SØKERE MED UTENLANDSKE KREDITORER

Noen få høringsinstanser, herunder Oslo Byfogdembete, har innvendt at forslaget er problematisk på bakgrunn av at det vil forekomme både norske og utenlandske kreditorer i de aktuelle sakene. Det pekes på at utenlandsboende må forventes å ha kreditorer i det landet de bor i, og at betjeningen av slik gjeld vil gi begrensede muligheter for å gjennomføre en gjeldsordning. Det fremholdes også at utenlandske kreditorer ikke vil være berørt av en gjeldsordning i Norge og at dette vil kunne virke støtende overfor de norske kreditorene, som må avskrive sine tilgodehavender.

Departementet er enig i at det vil være problematisk å etablere en gjeldsordning for en skyldner som har forpliktelser av betydning overfor kreditorer som ikke kommer til å delta i gjeldsordningen.

Departementet er enig med de høringsinstanser som mener at en gjeldsordning under slike forhold kan virke støtende. Departementet har derfor kommet frem til at bare utenlandsboende som ikke har gjeld, eller ingen gjeld av betydning til utenlandske fordringshavere, gis anledning til å oppnå gjeldsordning i Norge. Dersom betjening av den utenlandske kreditoren i nevneverdig grad påvirker skyldnerens betalingsevne, bør gjeldsordning ikke innvilges. Det vises til utkastet til § 1-4 fjerde ledd bokstav b.

1.4.2.8 SØKERENS STATSBOGERSKAP

Departementet antar at de fleste som ønsker å søke norske myndigheter om gjeldsordning fra utlandet vil være norske statsborgere. Departementet ser likevel ingen grunn til at adgangen bør reserveres for disse. Det kan lett tenkes personer som bor utenlands og ikke er norske statsborgere, men som likevel har en så relevant tilknytning til Norge at de bør kunne oppnå gjeldsordning i Norge.

1.4.2.9 UTTRYKKET «BOSATT UTENFOR NORGE»

Hvorvidt vedkommende er «bosatt utenfor Norge», må i tvilstilfelle avgjøres av namsmannen i forbindelse med den enkelte søknad.

1.4.2.10 SKYLDNERENS BESKYTTELSE MOT KREDITORPÅGANG UNDER OG ETTER GJELDSORDNING

En frivillig eller tvungen gjeldsordning for en skyldner som bor i Norge, vil gi beskyttelse mot kreditorpågang både under gjeldsforhandlingene, i gjeldsordningsperioden og etter at gjeldsordningen er over. Dette vil kunne stille seg annerledes dersom skyldneren bor i utlandet. En frivillig gjeldsordning vil mest sannsynlig måtte betraktes som en bindende avtale, og dermed forplikte kreditor til å avstå fra videre innkreving på avtalerettslig grunnlag uansett hvor skyldneren bor. Dette må i alle fall gjelde dersom kreditor positivt har akseptert den frivillige gjeldsordningen. I dag er bortimot 90 pst. av alle gjeldsordninger frivillige. En norsk rettsavgjørelse om tvungen gjeldsordning kan imidlertid ikke påregnes anerkjent i andre land, slik at utenlandsboende skyldnere kan risikere kreditorpågang på tross av gjeldsordningen i Norge. Slik pågang vil dog bare kunne rettes mot eventuelle eiendeler og inntekter som skyldneren har i bostedslandet, herunder lønn fra utenlandske arbeidsgivere eller oppsparte midler på en utenlandsk bankkonto. Dersom skyldnerens inntekter kommer fra Norge, for eksempel i form av trygd, vil en gjeldsordning i Norge beskytte mot pågang rettet mot disse midlene. Dette vil også gjelde eventuelle oppsparte midler på konto i en norsk bank.

Et særlig spørsmål er om også norske kreditorer har mulighet til å rette pågang mot skyldnere som bor i utlandet på tross av en eventuell gjeldsordning i Norge.

Gjeldende rett synes å være at en tvungen gjeldsordning ikke vil beskytte mot videre kreditorpågang verken fra utenlandske eller norske kreditorer. På denne bakgrunn utformet departementet et tilleggssforslag hvorefter kreditorerne overfor en utenlandsboende forbyr å inndrive gjeld som er bortfalt i en gjeldsordning. Det ble også utformet forslag til en bestemmelse om at betalingsutsettelse mv. i gjeldsforhandlingsperioden også skulle gjelde overfor utenlandssøkere.

Departementet antar at de nevnte forslagene vil være tilstrekkelige til å avhjelpe problemet med manglende beskyttelse av utenlandsboende kreditorer og vil videreføre disse for så vidt gjelder inndrivelsesforbudet. Bestemmelsen er noe omformulert for å klargjøre at forbudet også skal gjelde i gjeldsordningsperioden.

Departementet er enig med Justis- og beredskapsdepartementet at det vil være tilstrekkelig med sivilrettslige sanksjoner på dette punkt, jf. utkast til nytt femte ledd i § 5-2.

1.4.2.11 KONKLUSJON

Forslaget videreføres i det vesentlige, jf. utkast til § 1-4, nytt 4. ledd.

1.5 Skatte- og avgiftskrav

1.5.1 Innledning

Etter gjeldsordningsloven skal skatte- og avgiftskrav som hovedregel behandles som uprioriterte fordringer.

Departementet foreslår nå enkelte ytterligere endringer i reglene om skatte- og avgiftskrav. Dette gjelder reglene om hvordan utleggstrekk for skatte- og avgiftskrav skal behandles i forhandlingsperioden, behandlingen av skatte- og avgiftskrav oppstått under gjeldsordningen, samt hvordan visse kommunale avgifter skal dekkes i forbindelse med en gjeldsordning.

1.5.2 Utleggstrekk for skatte- og avgiftskrav i gjeldsforhandlingene

1.5.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERING

Departementet finner at forslaget om å fjerne prioriteten for utleggstrekk som gjelder skatte- og avgiftskrav i gjeldsforhandlingsperioden, bør videreføres.

Etter at loven ble endret slik at skatte- og avgiftskrav ikke lenger har noen prioritet under selve gjeldsordningen, er det etter departementets vurdering naturlig å fjerne prioriteten for disse kravene også i gjeldsforhandlingsperioden. Dette vil skape større likhet mellom kreditorerne under gjeldsforhandlingene. Dersom forhandlingene trekker ut i tid, kan det her bli tale om betydelige beløp. Dessuten vil utformingen av forslaget til gjeldsordning bli enklere ved at det ikke lenger vil være nødvendig å ta hensyn til betalinger i forhandlingsperioden. Endelig vil sammenhengen i loven bli bedre ved at det blir samsvar mellom behandlingen i gjeldsforhandlingsperioden og gjeldsordningsperioden.

Departementet vil også peke på at en endring som foreslått vil passe best med gjeldsordningslovens grunnprinsipp om likebehandling av kreditorerne. Likebehandling av skatte- og avgiftskrav med andre krav stemmer også godt med stortingsflertallets ønske, slik dette kom til uttrykk under behandlingen av loven i 2002. Departementet foreslår således at gjeldsordningsloven § 3-4 femte ledd endres i samsvar med dette.

1.5.3 Behandling av krav sikret ved legalpant i bolig

1.5.3.1 INNLEDNING

I henhold til gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd bokstav (a), skal «fordringer sikret ved pant i

bolig innenfor boligens omsetningsverdi med tillegg av 10 prosent» gis avtalt rente under gjeldsordningen. Regelen er først og fremst ment å skulle gjelde ordinær boliggjeld, men medfører at alle krav som er pantesikret i boligen vil falle i denne kategorien. Dette vil også gjelde krav sikret ved lovbestemt pant (legalpant). Eventuelle restanser vedrørende slike krav blir dermed behandlet som boliggjeld og skal dermed rentebetjenes i gjeldsordningsperioden og deretter nedbetales avdragsvis sammen med ordinær boliggjeld. Erfaringene har imidlertid vist at en slik behandlingsmåte kan skape betydelig problemer for skyldneren, samtidig som den er uhensiktsmessig for kreditorene. Departementet vil derfor foreslå en justering av loven på dette punkt, hvoretter visse krav sikret ved legalpant i bolig som skal beholdes, gis full dekning.

1.5.3.2 GJELDENE RETT

Etter gjeldende rett vil restanser på krav som er sikret ved legalpant ikke kunne nedbetales under gjeldsordningen, jf. gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd bokstav (a). Samtidig vil panteretten i boligen ikke bli foreldet så lenge gjeldsordningen løper, jf. panteloven § 6-3 tredje ledd, som bestemmer at foreldelse skjer tidligst en måned etter at gjeldsordningen er gjennomført. Dersom det aktuelle kravet er stort, og samtidig forutsettes innbetalt i sin helhet umiddelbart etter gjeldsordningens utløp, vil dette kunne skape betydelige problemer for skyldneren, som normalt ikke har hatt muligheter til å legge seg opp ekstra midler under gjeldsordningen.

Disse vanskelighetene avhjelpes etter det departementet er kjent med i en viss utstrekning i praksis ved at en finner frem til alternative løsninger i den enkelte sak.

1.5.3.3 DEPARTEMENTETS VURDERING

Samtlige høringsinstanser som har uttalt seg, støtter forslaget.

Departementet legger særlig vekt på at dagens regel kan skape vanskeligheter for skyldneren, som risikerer at boligen blir tvangssolgt etter at gjeldsordningen er over fordi det ikke er mulig å betale legalpantekravet. Samtidig vil det kunne være både omstendelig og kostbart for skattemyndighetene å etablere en langsiktig nedbetalingsavtale, ny sikkerhet mv. for denne type krav. Det er videre i dårlig harmoni med lovgivers ønske om å prioritere de legalpantesikrede krav at skyldnerens midler under gjeldsordningen medgår til å dekke uprioriterte krav, mens legalpantekrav bare gis rentebetjening. Endringen vil bedre både skyldnerens og den aktuelle kreditors stilling, klargjøre rettstilstanden og forenkle arbeidet med gjeldsordninger. Forslaget vil riktignok i en viss utrekning kunne svekke stillingen til de

uprioriterte kreditorene. Departementet kan imidlertid ikke se at disse kreditorene rammes på noen urimelig eller utilbørlig måte. Krav sikret ved legalpant i bolig må betraktes som boutgifter, og disse må skyldneren i vid utstrekning ha adgang til å prioritere foran andre fordringer. Det vises til forslagens § 4-8 første ledd bokstav a første ledd.

1.5.4 Skatte- og avgiftskrav oppstått etter åpning

1.5.4.1 GJELDENE RETT

Gjeldsordningsloven inneholder ikke noen generell regel om skjæringspunkt når det gjelder hvilke krav som kan eller skal medtas i gjeldsordningen og således eventuelt gis redusert dekning. Som hovedregel vil imidlertid åpning av gjeldsforhandling bli brukt som skjæringspunkt. Når det gjelder skatte- og avgiftskrav, er det fastsatt et skjæringspunkt i lovens § 4-8 første ledd (c), hvoretter skatte- og avgiftskrav oppstått etter åpning med noen unntak skal gis full dekning («ikke omfattes av gjeldsordningen»).

Bakgrunnen for regelen er at man ønsker å behandle restskatt på en mest mulig rettferdig måte, samt å unngå spekulasjon i form av illojal pådragelse av restskatt i forbindelse med gjeldsordninger. Bestemmelsen har imidlertid vist seg å være uklar og vanskelig å forstå. Den inneholder heller ikke noen bestemmelse om den relativt parallelle situasjonen som oppstår når skyldneren mottar et tilgodebeløp ved skatteavregningen. Departementet vil derfor foreslå en klargjøring av lovteksten på dette punkt. Det foreslås samtidig en regel som på tilsvarende måte vil fange opp tilgodebeløp ved skatteavregningen.

1.5.4.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG I HØRINGSNOTATET

Departementet foreslo følgende lovendringer i høringsnotatet:

«Gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd (c) skal lyde: (c) Skatte- og avgiftskrav

Skatte- og avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet omfattes ikke av gjeldsordningen. Dette gjelder også skatte- og avgiftskrav som fastsettes ved vedtak etter åpningstidspunktet.

Har skyldneren hatt for lavt forskudd i gjeldsordningsperioden som har medført høyere dividende enn dersom forskuddet hadde vært riktig, skal derved oppstått skattegjeld dekkes fullt ut ved at dividenden til kreditorene nedsettes tilsvarende inntil skattekravet inklusive evt. renter og omkostninger er innbetalt.

Gjeldsordningsloven § 6-2 første ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Dersom skyldneren har mottatt et tilgodebeløp ved skatteavregningen som følge av for mye innbetalt forskudd, skal beløpet fordeles på kreditorene dersom disse som følge av feilinnbetalingen har fått

for lite dividende. Dersom feilinnbetalingen har ført til at skyldneren har kunnet beholde mindre av sine inntekter enn forutsatt i gjeldsordningen, skal skyldneren beholde tilgodebeløpet. Dette gjelder uansett størrelsen på tilgodebeløpet.»

1.5.4.3 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Departementet vil videreføre forslaget slik det er fremlagt i høringsnotatet. Slik departementet ser det vil de foreslåtte endringene bidra til å klargjøre behandlingen av skatte- og avgiftskrav som oppstår etter åpning av gjeldsordning og skape bedre forutsigbarhet både for skyldneren og kreditorene. De aller fleste høringsinstansene har også sluttet seg til forslaget. Riktignok vil forslaget, slik Skattedirektoratet påpeker, ikke regulere situasjonen hvor det første skatteoppgjøret etter gjeldsordningen medfører tilgodebeløp eller restskatt som følge av feil trekk i gjeldsordningens siste år. Departementet har vurdert denne problemstillingen, men vil av praktiske grunner ikke gå inn for en regulering av dette spørsmålet. Riktignok kunne man tenke seg en løsning hvoretter skyldneren fordeler et eventuelt tilgodebeløp ved skatteavregningen på kreditorene. Dersom det oppstår restskatt ville man imidlertid ha måttet kreve inn et beløp fra samtlige kreditorer. Selv om dette vil gi det riktigste økonomiske resultatet, finner departementet at det er lite ønskelig med et slikt etteroppgjør mellom partene lang tid etter at gjeldsordningen er over.

1.6 Gjeldsordningens lengde, alternative oppgjørsformer mv.

1.6.1 Departementets forslag i høringsnotatet

1.6.1.1 INNLEDNING

I høringsnotatet foreslo departementet flere bestemmelser med sikte på å gjøre oppgjøret av en gjeldsordning mer fleksibelt. Forslagene ble i hovedsak begrunnet med at det var behov for å gjøre gjeldsordningen lettere gjennomførbar for ressurssvake skyldnere.

1.6.2 Departementets vurdering

1.6.2.1 INGEN GJELDSORDNINGSPERIODE FOR SKYLDNERE UTEN BETALINGSEVNE

Gjeldsordningsperioden utgjør en viktig del av balanseforholdet i gjeldsordningsloven. Grunntanken bak gjeldsordningsperioden er at skyldneren, innenfor rammen av sine muligheter, skal yte noe tilbake for å oppnå det betydelige velferdsgodet en gjeldssanering innebærer. Motytelsen består i at skyldneren skal leve så sparsommelig som mulig i en begrenset periode, hvor mest mulig av gjelden skal tilbakebetales. I en gjeldsordning etableres dermed et bytteforhold mellom partene som både dem imellom

og utad er ment å skulle fremstå som en rettfærdig fordeling av goder og byrder. Hvor lang gjeldsordningsperioden skal være, blir dermed en avveining mellom kreditorenes og skyldnerens interesser. I likhet med mange andre land har man i Norge falt ned på fem år som et rimelig kompromiss mellom disse interessene. Dersom en skulle fjerne gjeldsordningsperioden, eller korte den vesentlig ned, ville dette, i alle fall formelt, skape ubalanse i dette bytteforholdet. Loven ville da kunne oppfattes som urettferdig ved at den som får gjeldsordning ikke yter noe tilbake til kreditorene. Fjerning av gjeldsordningsperioden eller en reduksjon av dens lengde må derfor ha en begrunnelse som gjør at balansen i loven likevel ikke forrykkes ut over det akseptable.

Bedringer i skyldnerens økonomi kan skje som følge av en rekke ulike omstendigheter. En uføretrygdet person kan bli arbeidsfør, en arbeidsledig kan komme i arbeid, enslige kan inngå ekteskap og derved få reduserte utgifter osv. Også mer uforutsette forhold kan inntreffe, som arvefall eller lotterigevinster. Dersom en ikke fastsetter en gjeldsordningsperiode, kan kreditorene dermed tenkes å gå glipp av store beløp, selv om det ikke er noe til fordeling på det tidspunktet gjeldsordningen kommer i stand.

Departementet har, etter en grundig vurdering, kommet frem til at gjeldende lov er tilstrekkelig fleksibel på dette punkt. Det vises til at loven allerede åpner for at gjelden kan slettes umiddelbart i forbindelse med at en gjeldsordning vedtas eller stadfestes, jf. lovens § 4-2 første ledd første punktum.

1.6.2.2 OPPGJØR VED ENGANGSBELØP

En gjeldsordning kan tenkes oppgjort ved at skyldneren betaler et engangsbeløp til kreditorene.

Som alternativ til et betalingsprogram som strekker seg over mange år vil en slik ordning rent økonomisk sett normalt innebære klare fordeler for begge parter.

Spørsmålet må imidlertid også vurderes opp mot samfunnsmessige interesser. I gjeldsordningsloven er samfunnshensynet bl.a. kommet til uttrykk ved at en gjeldsordning ikke må virke støtende samt at fordringer skal innfris så langt det er mulig. Spørsmålet er om en gjeldsordning som avikles ved et kontantoppgjør lettere vil bli oppfattet som støtende.

Høringsinstansene har vært delt også i synet på dette spørsmålet. Det er en liten overvekt av instanser som er negative. De fleste av disse har begrunnet sitt syn med spekulasjonsfare og at engangsinnbetaling er en for enkel løsning. Inkassobyråforeningen frykter bl.a. at konkursryttere skal kunne misbruke en slik ordning. Departementet finner å måtte legge vekt på de betydelige innvendinger som har kommet på dette punkt, og går ikke inn for å videreføre forslaget.

1.6.2.3 OPPGJØR VED FLEKSIBEL NEDBETALING

En annen oppgjørsform som ble foreslått i høringsnotatet var at det fastsettes et totalbeløp skyldneren skal betale, for eksempel på bakgrunn av en tenkt dividendeberegning. Det avtales samtidig at dersom skyldneren klarer å betale dette beløpet før tiden, så vil det medføre at saken blir avsluttet fra kreditors side, altså valgfri eller fleksibel nedbetalingstid så lenge den fastsatte perioden ikke overskrides.

Bare et fåtall av høringsinstansene støtter dette forslaget, og det har kommet vesentlige innvendinger fra de øvrige. Innvendingene går i hovedsak ut på at en slik ordning lett kan misbrukes, og at skyldnerens muligheter for ekstrainsats bør komme kreditorene til gode i form av høyere utbetalinger og ikke lede til kortere nedbetalingstid for skyldneren. Departementet antar imidlertid at få skyldnere vil være motivert til en innsats ut over det som kan kreves dersom resultatet kun blir høyere utbetalinger til kreditorene. Det synes likevel klart at det kan være en betydelig fare for at en slik ordning både vil bli misbrukt og fremstå som urettferdig. Departementet har etter dette valgt å ikke gå videre med forslaget.

1.6.2.4 FØRTIDIG AVSLUTNING VED KONTANTOPPGJØR

I noen tilfeller ønsker skyldneren å avslutte gjeldsordningsperioden ved å innbetale et kontantbeløp til kreditorene. Hensikten med å ville avslutte gjeldsordningen er gjerne at skyldneren raskere enn forutsatt ønsker frihet til å starte på nytt, for eksempel med ny næringsvirksomhet. Departementet antar at skyldneren etter gjeldende rett gyldig kan inngå avtale med kreditorene om å avslutte gjeldsordningen på denne måten. Det samme må for øvrig gjelde for ulike andre oppgjørsformer, for eksempel ved refinansiering, ytterligere ettergivelse eller på annen måte. Departementet antar videre at gjeldende lov ikke åpner for at retten kan stadfeste en slik ekstraordinær avslutning av gjeldsordningen som en tvungen endring. Domstolene har i praksis også vært tilbakeholdne med å godta slike endringsforslag.

Departementet foreslo i høringsnotatet å åpne for oppgjør ved kontant innbetaling av den resterende dividenden. De som har gått imot forslaget har stort sett vist til mulighetene for bedret økonomi hos skyldneren som grunnlag for motstanden mot forslaget. Departementet finner å måtte legge vekt på disse innvendingene, og går ikke videre med forslaget.

1.7 Skyldnere med næringsgjeld

Skyldnere som har gjeld knyttet til næringsvirksomhet, utgjør en relativt stor gruppe blant dem som søker om gjeldsordning. I en undersøkelse hos nams-

mannen i Oslo i 2004 fant SIFO at den langt viktigste årsaken til å søke gjeldsordning var havarent næringsvirksomhet. Omtrent 40 pst. av sakene hadde dette som årsaksbakgrunn. Departementet har vurdert om det bør fastsettes særlige regler i gjeldsordningsloven om avvikling av gjelden for næringsdrivende som har fått gjeldsproblemer etter konkurs mv. slik at disse raskere kan få muligheten til å starte på nytt. Departementet konkluderte i høringsnotatet med at det ikke var tilstrekkelig grunnlag for dette. De fleste høringsinstanser var enige i denne konklusjonen, og departementet foreslår derfor ingen nye regler på dette punkt.

1.8 Gjeldsordning for straffedømte

1.8.1 Innledning

Mange straffedømte sliter med store gjeldsforpliktelse. For noen utgjør dette en barriere i forsøket på å etablere en normal livssituasjon. Det er derfor særlig viktig at straffedømte har tilgang på økonomisk rådgivning, gjeldssaneringsordninger og andre hjelpetiltak på dette området.

Utgangspunktet etter gjeldsordningsloven er at straffedømte har samme rett til å få åpnet gjeldsforhandling og etablert en gjeldsordning som andre. Skyldnere som har strafferettslig gjeld av ikke ubetydelig omfang, kan imidlertid bli nektet gjeldsforhandling før det har gått en viss tid. Dette kan virke som et hinder for personer som ønsker å legge kriminaliteten bak seg, og så raskt som mulig tilpasse seg en ryddig og lovlydig livsførsel. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet at denne regelen skulle lempes for skyldnere i en klar rehabiliteringssituasjon.

Gjeldsordningsloven inneholder også enkelte særregler for behandling av strafferettslig gjeld når en gjeldsordning skal utformes. Med unntak for visse bøter samt krav som grunner seg på særlig alvorlige forbrytelser, kan strafferettslig gjeld nedsettes eller bortfalle som ledd i en gjeldsordning. Forholdet til strafferettslig gjeld ble grundig vurdert av Stortinget ved revideringen av gjeldsordningsloven i 2002, og departementet har ikke foreslått endringer på dette punkt.

1.8.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet en endring i gjeldsordningsloven § 1-4 annet ledd bokstav (b), slik at det klarere skulle fremgå at det kan gjøres unntak fra bestemmelsen dersom skyldneren er i en klar rehabiliteringssituasjon.

1.8.3 Departementets vurdering

Departementet har ved vurderingen av straffedømtes forhold til gjeldsordningsloven tatt utgangs-

punkt i det hevdvunne prinsipp at straffedømte ikke er fradømt de rettigheter vanlige borgere har. Den som løslates fra soning må derfor på linje med andre i samfunnet sikres tilgang til og – noe som er meget viktig for denne gruppen – informasjon om de virkemidler og ordninger som er opprettet for å hjelpe gjeldstyngede personer. Den som har bestemt seg for å slutte med kriminalitet og er under rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet, bør som andre kunne stilles i utsikt å få orden på en vanskelig gjeldssituasjon innen overskuelig fremtid. Reglene i gjeldsordningsloven som særlig omhandler strafferettslig gjeld, kan nok i noen tilfeller tenkes å hindre eller vanskeliggjøre dette. Bestemmelsene som her er aktuelle er § 1-4 annet ledd bokstav (b) om åpning av gjeldsforhandling, bestemmelsene i § 4-8 første ledd bokstav (h) om innholdet i en gjeldsordning og i § 5-2 tredje ledd bokstav (d) om forlengelse av gjeldsordningsperioden når strafferettslig gjeld er involvert.

Gjeldsordningsloven § 1-4 annet ledd bokstav (b) er ment å skulle hindre at åpning av gjeldsforhandling vil virke støtende fordi skyldneren relativt kort tid før søknad fremmes har pådratt seg strafferettslig gjeld. Bestemmelsen leder til at skyldnere med slik gjeld av ikke ubetydelig omfang, som hovedregel må vente i tre år på å få åpnet gjeldsforhandling. Den nærmere begrunnelsen bak regelen er at det kan fremstå som urimelig at denne type gjeld blir slettet kort tid etter at den er oppstått, samt at skyldneren ved å vente en tid kan ha betalt – i alle fall noe – ned på gjelden når gjeldsforhandling søkes. Slik departementet ser det, er det således gode begrunnelser bak denne regelen.

Det kan likevel ikke utelukkes at det for en person i en klar rehabiliteringssituasjon og med et påtrengende behov for gjeldsordning, kan føles som en tung barriere å måtte vente i tre år på å komme i gang med en økonomisk opprydding. Dersom perioden også blir forlenget på grunn av den strafferettslige gjelden, vil det lett kunne ta 10–12 år før skyldneren er ute av problemene. Samtidig er det grunn til å peke på at den nevnte treårsregelen ikke er absolutt, det kan åpnes gjeldsforhandling på tross av regelen dersom tilstrekkelig sterke mothensyn er til stede. Dersom det er tale om et lengre fengselsopphold, vil dessuten hele eller deler av treårsperioden være forløpt ved løslatelse.

Departementet vil på denne bakgrunn gå inn for at forslaget i høringsnotatet videreføres slik at treårsregelen blir stående med den presisering at den kan sees bort fra dersom det er tale om en skyldner i en rehabiliteringssituasjon. Departementet har ikke funnet grunn til å skjerpe regelen ved å kreve at det skal foreligge «sterke» rehabiliteringsgrunner slik som foreslått av enkelte høringsinstanser. Det må imidler-

tid være åpenbart at det i det aktuelle tilfellet virkelig foreligger en rehabiliteringssituasjon. En av høringsinstansene har anbefalt at det legges noen nærmere føringer i proposisjonen når det gjelder anvendelsesområdet for den foreslåtte unntaksregelen. Departementet er enig i dette og viser til omtalen i de spesielle merknadene til bestemmelsen.

Når det gjelder bestemmelsene om hvorvidt strafferettslige krav skal omfattes av en gjeldsordning og hvordan disse skal behandles (lovens § 4-8 første ledd bokstav h), fremholdt departementet i høringsnotatet at disse i utgangspunktet ivaretar hensynet til de straffedømte på en tilfredsstillende måte. Departementet fastholder denne vurderingen, og mener det med unntak for endringen vedrørende straffebot, jf. kap. 14 i proposisjonen, ikke er nødvendig med endringer på dette punkt. Gjeldsordningsloven inneholder også en bestemmelse om at gjeldsordningsperioden kan forlenges dersom det er strafferettslig gjeld inne i bildet (§ 5-2 tredje ledd d). Denne regelen har en meget sterk begrunnelse ved at den skal hindre at byrden ved gjeld som skal dekkes fullt ut, blir veltet over på kreditorene.

Reglene om behandling av strafferettslige krav er, med unntak for endringen vedrørende straffebot, jf. kap. 14 i proposisjonen, ikke foreslått endret. Det kan imidlertid være behov for å se nærmere på hvordan reglene virker i praksis, og Justisdepartementet vil vurdere å nedsette en arbeidsgruppe for dette formål.

1.9 Etterperioden

1.9.1 Innledning

En gjeldsordning kan bli satt til side i inntil to år etter at den er gjennomført dersom skyldneren mottar arv, gevinst eller liknende av betydelig omfang i denne perioden, jf. gjeldsordningsloven § 6-2 fjerde ledd. Tilsidesettelse av gjeldsordningen betyr at skyldneren kan bli pålagt å betale mer til kreditorene enn det som opprinnelig var fastsatt.

I forbindelse med at det foreslås enkelte alternative oppgjørsformer i gjeldsordningssaker, herunder også gjeldsordninger uten gjeldsordningsperiode, har departementet vurdert om dette skal få noen konsekvenser for etterperioden.

1.9.2 Departementets omtale av etterperioden i høringsnotatet

I høringsnotatet ba departementet om høringsinstansenes syn på om det burde gjøres endringer i regelen om etterperiode ved eventuell innføring av regler om nye typer oppgjørsformer i gjeldsordningsloven. Det ble pekt på flere ulike alternativer.

1.9.3 Departementets vurdering

Høringsinstansene er delte i synet på om etterperioden bør fjernes.

Hovedargumentene for å oppheve regelen om etterperiode er at den kan skape betydelig utrygghet og usikkerhet for skyldneren samtidig som den betyr lite for kreditorene. Regelen kan også sies å uthule det grunnleggende prinsipp i gjeldsordningsloven at en gjeldsordning skal være et endelig oppgjør. Den kan også virke sosialt skjevt ved at den er lett å omgå for ressurssterke personer som kjenner regelverket eller har tilgang til juridisk ekspertise. Hovedargumentet for å beholde etterperioden er at det kan oppfattes som støtende at en person som mottar en større lotterigevinst e.l. like etter at gjeldsordningen er over, ikke skal måtte betale noe ekstra til kreditorene. Etter en samlet vurdering har departementet kommet til at den reduksjon av etterperioden som ble gjort ved forrige lovrevisjon er tilstrekkelig, og at gjeldende toårsordning derfor kan bestå.

1.10 Behandlingen av straffebøter ved gjeldsordning

1.10.1 Innledning

Gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd bokstav (h) bestemmer at straffebøter i visse tilfeller kan nedsettes eller ettergis i forbindelse med en gjeldsordning. Departementet går inn for en presisering av lovteksten slik at det klart fremgår at adgangen til nedsettelse av straffebøter kun gjelder bøter som er ilagt ved forelegg.

1.10.2 Departementets vurdering

Departementet vil videreføre forslaget i høringsnotatet. Gjeldende regulering av krav på bøter i gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd bokstav (h) kan gi et noe uklart bilde av hvordan bøter skal behandles i en gjeldsordning. For å skape større klarhet foreslås det å presisere i loven at domstolenes adgang til å stadfeste et forslag til tvungen gjeldsordning hvor en straffebot nedsettes, bare gjelder dersom boten har sitt grunnlag i et forelegg eller allerede er nedsatt i et benådningsvedtak.

Det er under høringen reist spørsmål om en bot ilagt ved forelegg eller forenklet forelegg kan anses nedsatt gjennom en frivillig gjeldsordning som er vedtatt ved at ingen kreditor har motsatt seg den. Situasjonen oppstår når forslaget til frivillig gjeldsordning inneholder en bestemmelse om at en bot skal nedsettes eller bortfalle, og påtalemyndigheten ikke motsetter seg forslaget innen fristen som namsmannen har satt, jf. gjeldsordningsloven § 4-12 første ledd. Gjeldende rett må her antas å være at det – på bakgrunn av at det kun er påtalemyndigheten som har kompetanse til å oppheve et forelegg – bare er ved en

aktiv beslutning fra denne myndigheten at en bot kan ettergis eller nedsettes. Dette må sies å følge av gjeldsordningsloven § 4-12 tredje ledd. Dersom det i en frivillig gjeldsordning foreslås hel eller delvis ettergivelse av en bot, må det derfor forventes en avklaring med påtalemyndigheten før frivillig gjeldsordning kan komme i stand. Dersom påtalemyndigheten ikke ettergir boten, vil alternativene være å endre det frivillige forslaget til å gå ut på at boten skal dekkes fullt ut, eller å begjære tvungen ordning, slik at retten kan avgjøre spørsmålet med hjemmel i gjeldsordningsloven § 4-8 første ledd bokstav (h).

Departementet har kommet til at det bør foretas en presisering i lovteksten for å skape klarhet på dette punkt, jf. utkastet til endring i § 4-12 første og fjerde ledd.

1.11 Samlokalisering av saksbehandlingen

1.11.1 Innledning

Etter gjeldende rett skal gjeldsordningssøknadene leveres til namsmannen på det sted der skyldneren bor, jf. gjeldsordningsloven § 2-1.

Departementet foreslo i høringsnotatet en bestemmelse som åpner for kanalisering av gjeldsordningssakene til bestemte namsmenn, ved at Kongen kan fastsette at søknader i et politidistrikt skal fremsettes for en av namsmennene. Forslaget medfører at det i praksis vil være opp til den enkelte politimester etter delegasjon å utpeke hvilke driftsenheter som skal arbeide med gjeldsordningssaker.

Høringsinstansene har gjennomgående vært positive til forslaget om å legge behandlingen av gjeldsordningssaker til særskilt utpekte namsmenn.

1.11.2 Departementets vurdering

Gjeldsordningssakene er gjennomgående de mest krevende av de gjøremål innen den sivile rettspleien på grunnplanet som ligger til politi- og lensmannsetaten. På grunn av liten saksmengde er det for mange namsmenn vanskelig å opparbeide den kompetansen som gjeldsordningssakene krever. Gjennom endringen som foreslås, kan det sørges for at de namsmennene som behandler gjeldsordningssaker, har en så stor saksmengde at de kan opparbeide og opprettholde den kompetansen som kreves.

Det foreslås å innføre en hjemmel for at Kongen kan fastsette at søknader i et politidistrikt skal fremsettes for en av namsmennene. En bestemmelse som åpner for kanalisering av gjeldsordningssakene til bestemte namsmenn, bør suppleres av en bestemmelse om hvilken tingrett namsmannen hører under i de forskjellige sakene.

Det vil følge av bestemmelsen at det er skyldnerens bostedskommune som er avgjørende for hvilken «gjeldsordningsnamsmann» vedkommende skal

fremsette søknaden for, også der gjeldsordningssakene er samlet hos én namsmann for flere namsmannsdistrikter. Tilknytningen til kommunen er dessuten avgjørende for hvilken tingrett namsmannen hører under. Det vises til forslag til § 2-1 første ledd.

1.12 Standardisert livsoppholdssats for gjeldsordning og utlegg

1.12.1 Innledning

Når det fastsettes utleggstrekk og når det avgjøres hvor mye som skal betales hver måned under gjeldsordning, må det tas hensyn til hvor mye skyldneren trenger til å dekke egne nødvendige utgifter. Lovens utgangspunkt er i begge situasjoner at skyldneren skal kunne beholde det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand. Det skal gjøres en konkret, skjønnsmessig vurdering av hvor mye som trengs til livsopphold.

Ved utleggstrekk taler høyesterettspraksis for å ta utgangspunkt i sosialhjelpssatsene ved vurdering av hva som med rimelighet trengs. I praksis er det stor variasjon mellom de satser som benyttes av namsmennene. Dette ser ikke ut til å være saklig begrunnet. Ulike satser gir lite forutberegnelighet både for skyldnere og kreditorer. Mange skyldnere reagerer på at satsene varierer, og på at de som får gjeldsordning har mye mer å leve av enn personer med utleggstrekk over mange år.

Ved gjeldsordning har Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) fastsatt veiledende satser for livsopphold. Satsene har vært knyttet til utviklingen i minstepensjonen, og er nå på et nivå som medfører at de fleste som får gjeldsordning ikke må betale noe til kreditorerne, men kan beholde hele sin inntekt til eget forbruk. For høye satser fører til at personer med alminnelig økonomi anses som betalingsudyktige, og dermed kan kvalifisere for gjeldsordning.

Regjeringen besluttet 28. oktober 2010 å nedsette en arbeidsgruppe med sikte på å etablere standardiserte livsoppholdssatser ved tvangsinnndrivelse og gjeldsordning etter gjeldsordningsloven.

Departementet slutter seg i det vesentligste til arbeidsgruppens vurderinger og konklusjoner, og vil videreføre forslaget om å etablere standardiserte livsoppholdssatser for livsopphold ved utlegg og gjeldsordning.

1.12.2 Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det etableres standardiserte satser som gjelder både ved utleggstrekk og gjeldsordning. Det foreslås at satsene forankres i lov ved at det tas inn en forskriftshjemmel i dekningsloven § 2-7 og gjeldsordningsloven § 4-3. Satsene kan

så fastsettes i forskrift. Satsene skal være retningsgivende for skjønnnet som skal utøves i hver enkelt sak.

1.12.3 Departementets vurdering

Departementet mener at etablering av standardiserte satser for livsopphold ved gjeldsordning og utleggstrekk er viktig for å få en riktig balanse mellom skyldnerens og kreditorernes behov ved innkreving av gjeld. Standardiserte livsoppholdssatser vil sannsynligvis føre til større grad av likebehandling ved utleggstrekk. I tillegg vil standardiserte satser gi mer forutberegnelighet både for skyldnere og kreditorer.

En reduksjon i gjeldsordningssatsene er nødvendig for at gjeldsordningsloven skal fungere etter formålet. Når de færreste i dag betaler noe til kreditorerne i gjeldsordningsperioden, er dette neppe i samsvar med lovens formål om at skyldneren skal innfri sine forpliktelser så langt det er mulig. Et riktig nivå på satsene er også nødvendig for å sikre at kun de som har alvorlige gjeldsproblemer, omfattes av loven.

Hensynet til den enkeltes særlige behov skal fortsatt ivaretas gjennom namsmennenes utøvelse av skjønn i hver enkelt sak. Satsene skal kun være et felles utgangspunkt for å vurdere hvor mye som med rimelighet trengs til livsopphold.

Departementet fremmer derfor forslag om å etablere forskriftshjemler i dekningsloven og gjeldsordningsloven for å fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og dennes familie.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hege Haukeland Liadal, Sonja Mandt, Jorid Holstad Nordmelan og Rigmor Aasrud, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet, Morten Stordalen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til proposisjonen og anser forslagene som fremmes i saken som viktige for å ivareta alle grupper, og få en rask og effektiv behandling av gjeldsforhandlinger. For alle parter er det, når en slik situasjon oppstår, viktig at prosessen kan gjennomføres uten unødvendig forsinkelse eller ressursbruk. Komiteen mener oppmykningen i bestemmelsene omkring egenforsøket er en viktig endring i så henseende.

Komiteen viser til at lovgivers oppgave er å sørge for en best mulig balanse mellom rettighetene til partene både under gjeldsforhandlinger, i gjen-

nomføringsperioden og i etterperioden. Komiteen mener denne balansen fortsatt er godt ivaretatt gjennom de endringer som fremmes i saken. Komiteen vil likevel peke på at det er avgjørende for et godt resultat at det etableres gode og sterke kompetansemiljøer som kan behandle sakene. Muligheten til å få på plass slik kompetanse må legges til grunn for valg av struktur for behandling av sakene.

Komiteen vil peke på viktigheten av at skyldnere, uansett bakgrunn for sin vanskelige gjeldssituasjon, gjennom gjeldsforhandlinger skal gis en mulighet til å komme ut av den vanskelige situasjonen og etablere en verdig fremtid for seg selv og dem de har omsorgsansvar for. Komiteen mener forslagene i saken ivaretar de grupper som i dagens lovverk ikke har vært godt nok ivaretatt.

3. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av en samlet komité.

Komiteen viser til proposisjonen og sine merknader og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven mv.

I

I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) skal § 2-7 første ledd nytt tredje punktum lyde:

Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand.

II

I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-3 nytt tredje ledd skal lyde:

Gjeldsforhandling kan åpnes uhindret av annet ledd dersom det er grunn til å anta at forhandlinger med fordringshaverne ikke vil føre frem. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på skyldnerens personlige ressurser, sakens omfang og karakter, samt kreditorenes holdning. Det skal også legges vekt på kommunens muligheter til å yte bistand i saken, jf. § 1-5. Dersom kommunen har opplyst at den ikke kommer til å behandle saken, skal vilkåret i annet

ledd anses oppfylt med mindre det er klart at skyldneren selv ikke har gjort det denne evner for å komme frem til en gjeldsordning på egen hånd.

§ 1-4 annet ledd bokstav b skal lyde:

- b) en ikke ubetydelig del av gjelden stammer fra straffbare forhold som er avgjort ved dom eller forelegg mindre enn tre år før søknad leveres. *Dersom skyldneren klart er i en rehabiliteringssituasjon, kan gjeldsforhandling likevel åpnes,*

§ 1-4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Gjeldsforhandling for en skyldner som er bosatt utenfor Norge, kan bare åpnes dersom

- a) *det er ubetenkelig med hensyn til sakens opplysning,*
 b) *skyldneren ikke, eller bare i ubetydelig grad, har gjeld til utenlandske kreditorer, og*
 c) *skyldneren ikke er eier av bolig eller andre formuesgoder i utlandet av vesentlig verdi med mindre det er åpenbart at saken likevel lar seg opplyse tilstrekkelig og at forholdet ikke vil vanskeliggjøre gjeldsforhandlingene.*

§ 1-6 skal lyde:

§ 1-6. *Forholdet til lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*

Gjeldsordning etter loven her er ikke til hinder for at stønad kan gis etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen kapittel 4.

§ 2-1 første ledd skal lyde:

Søknad om gjeldsforhandling fremsettes for den alminnelige namsmannen for den kommunen der skyldneren bor. For flere namsmannsdistrikter i samme politidistrikt kan Kongen fastsette at søknader om gjeldsforhandling skal fremsettes for en av namsmennene. Skyldnere som ikke er bosatt i Norge, jf. § 1-4 fjerde ledd, kan fremsette søknad for den namsmann Kongen har utpekt.

§ 2-7 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Saken sendes til tingretten for den kommunen der skyldneren bor.

§ 3-4 femte ledd skal lyde:

Eventuelle utleggstrekk opphører å gjelde. Dette gjelder ikke trekk for bidragsforpliktelser som nevnt i § 4-8 bokstav d, samt for krav som nevnt i § 4-8 bokstav h.

§ 3-4 nytt sjette ledd skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder selv om skyldneren ikke er bosatt i Norge.

§ 3-5 bokstav d skal lyde:

d) å ikke stifte ny gjeld uten etter *namsmannens* samtykke, eller foreta andre disposisjoner som er egnet til å skade kreditorenes interesser.

§ 3-5 nytt annet ledd skal lyde:

Samtykke etter første ledd bokstav d skal bare gis til refinansiering, boligformål eller til strengt nødvendige varer og tjenester og bare dersom låneopptaket fremstår som forsvarlig med hensyn til gjeldsordningen og skyldnerens økonomiske stilling. Gjeld stiftet i gjeldsforhandlingsperioden etter bestemmelsen her omfattes ikke av gjeldsordningen. Beslutning som tillater gjeldsstiftelse, kan ikke påklages.

§ 4-3 nytt annet ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og personer denne har lovbestemt forsørgelsesplikt for, eller lever i ekteskapsliknende forhold med.

§ 4-8 første ledd bokstav a første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Krav sikret ved lovbestemt pant i boligen i henhold til panteloven § 6-1 skal likevel gis full dekning.

§ 4-8 første ledd bokstav c skal lyde:

(c) *Skatte- og avgiftskrav*

Skatte- og avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet omfattes ikke av gjeldsordningen. Dette gjelder også skatte- og avgiftskrav som fastsettes ved vedtak etter åpningstidspunktet.

Har skyldneren hatt for lavt forskudd i gjeldsordningsperioden, som har medført høyere dividende enn dersom forskuddet hadde vært riktig, skal derved oppstått skattegjeld dekkes fullt ut ved at dividenden til kreditorene settes ned tilsvarende inntil skattekravet med tillegg av renter og omkostninger er betalt.

§ 4-8 første ledd bokstav h første ledd skal lyde:

Straffebøter som er fastsatt ved dom, skal dekkes fullt ut, eller i henhold til et eventuelt benådningsvedtak. Straffebøter som er fastsatt ved forelegg mindre enn tre år før søknad om gjeldsforhandling fremmes, skal som hovedregel gis full dekning.

§ 4-12 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Fordringshavere som har krav på annet enn bøter, skal opplyses om at de anses for å ha godtatt forslaget dersom de ikke motsetter seg det innen fristen.

§ 4-12 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Fordringshavere som har krav på annet enn bøter og som er varslet etter første ledd, anses for å ha godtatt forslaget dersom de ikke innen fristen i første ledd har motsatt seg det.

§ 5-2 nytt femte ledd skal lyde:

Gjeld som er bortfalt eller som i henhold til gjeldsordningen ikke skal betales i løpet av gjeldsordningsperioden, kan heller ikke søkes inndrevet hos skyldnere som har bosted utenfor riket. Beløp som er innkrevet i strid med første punktum, kan skyldneren kreve tilbakebetalt.

§ 6-2 første ledd nytt tredje, fjerde og femte punktum skal lyde:

Dersom skyldneren har mottatt et tilgodebeløp ved skatteavregningen som følge av for mye innbetalt forskudd, skal beløpet fordeles på kreditorene dersom disse som følge av feilinnbetalingen har fått for liten dividende. Dersom feilinnbetalingen har ført til at skyldneren har beholdt mindre av sine inntekter enn forutsatt i gjeldsordningen, skal skyldneren beholde tilgodebeløpet. Regelen i tredje og fjerde punktum gjelder uansett størrelsen av tilgodebeløpet.

§ 6-3 første punktum skal lyde:

Før retten prøver en begjæring etter §§ 6-1 eller 6-2, skal skyldneren og de berørte fordringshaverne gis anledning til å uttale seg.

III

I lov 28. april 1978 nr. 18 om behandling av forbrukertvister gjøres følgende endringer:

§ 11 første ledd første punktum skal lyde:

Sak som Forbrukertvistutvalget har realitetsbehandlet kan innen én måned etter forkynning av vedtaket ved stevning bringes inn for tingrett.

IV

Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser:

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Endringene gjelder bare i saker hvor gjeldsforhandling åpnes etter ikraftsettingstidspunktet, med følgende unntak og særregler:
 - a) Endringene i § 3-4 femte ledd og § 3-5 bok-

- stav (d) gjelder også i saker hvor gjeldsforhandling er åpnet, men hvor gjeldsforhandlingsperioden ikke er utløpt på ikraftsettingstidspunktet.
- b) Endringene i § 4-8 første ledd bokstav (a) og (h), og § 4-8 annet ledd bokstav (c) gjelder også i saker hvor gjeldsforhandling er åpnet på ikraftsettingstidspunktet, dersom forslag til frivillig gjeldsordning ikke er utsendt, eller slikt forslag er blitt forkastet og tvungen gjeldsordning ennå ikke er begjært.
- c) Endringen i § 4-8 første ledd (c) og § 6-2 første ledd tredje til femte punktum og § 6-3 gjelder også i saker hvor gjeldsordning er kommet i stand, men ikke avsluttet på ikraftsettingstidspunktet.
3. Kongen kan fastsette nærmere overgangsbestemmelser.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 4. mars 2014

Svein Harberg

leder og ordfører

Vedlegg**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 5. februar 2014****Vedrørende Prp. 155 L (2012-2013) - rettebrev**

Det er avdekket noen inkurier/korrekturfeil i ovenfornevnte proposisjon om endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven som med dette anmodes rettet:

1. Side 45, punkt 9.4.5, høyre spalte tredje avsnitt, 1. punktum (linje 1-2).

Rettelse: 1. punktum endres slik (endring i kursiv): Departementet vil videreføre forslaget slik det er fremlagt i høringsnotatet, *med en mindre teknisk justering ved at henvisningen til lovene som hjemler legalpant for enkelhets skyld erstattes med henvisning til panteloven § 6-1.*

2. Side 63, punkt 12.5, høyre spalte, annet avsnitt, 2. punktum (linje 5-8).

Rettelse: Ordet «betydelig» rettes til «ubetydelig».

3. Side 64, punkt 12.5, venstre spalte, annet avsnitt, 1. punktum (linje 4).

Rettelse: 8-tallet mellom ordene «ledd» og «bokstav» i parentes tas ut.

4. Side 64, punkt 12.5, venstre spalte, annet avsnitt, 2. punktum (linje 7, 8 og 9).

Rettelse: 2. punktum endres slik (endring i kursiv): Departementet fastholder denne vurderingen, og mener det, *med unntak for endringen vedrørende straffebot, jf. punkt 14 nedenfor*, ikke er nødvendig med endringer på dette punkt.

5. Side 64, punkt 12.5 høyre spalte, tredje avsnitt, 1. punktum (linje 1 og 2).

Rettelse: 1. punktum endres slik (endring i kursiv): Reglene om behandling av strafferettslige krav er, *med unntak for endringen vedrørende straffebot, jf. punkt 14 nedenfor*, ikke foreslått endret.